

Posudek diplomové práce Magdaleny Antonie Reuter Podmínky exilu: jazyk, text a historie u Libuše Moníkové a Milana Kundery

Diplomová práce Magdaleny Antonie Reuter je věnovaná problému, který nutně z povahy věci již mnohokrát musel být otevřen a řešen. Exil je téma věčné, atraktivní, a jak v souhlase s mnoha zdroji i s diplomantkou říci, je charakteristickým fenoménem dvacátého a také, byť nikoliv přímo pro českou republiku, století jednadvacátého. Je neoddělitelný od obou autorů, na které se diplomantka soustředí tedy Libuše Moníkové a Milana Kundery, vytváří jejich spisovatelskou veřejnou identitu. Diplomantka si jasně a koncepčně rozčlenila práci na tři základní části Exil, Jazyk, Text a historie, a vymezila hranice, v nichž se následně pohybovala. „Exil“ si omezila na tázání se po způsobu fungování exilového jazyka v románech obou autorů a také sledování „normalizace“ či „konce“ stavu exilu. Již samotné vymezení problému a logické členění svědčí o kvalitě práce.

V první části autorka předkládá různé možnosti výkladu exilu, které potom vztahuje k situaci Moníkové a Kundery. Exil byl mnohokrát tematizován, jako zvláštní způsob bytí básníka či básničky, ať už to byly ve 20. století diplomatkou citovaný Milosz nebo Marina Cvetajeva či mnozí další. Exil je totiž sémioticky velmi plodným fenoménem, jako místo, odkud se díváme, je vynuceným nebo „dobrovolným“ úkrokem za hranice, dostáváme do světa neustálého putování významů. Ruské slovo strannik je poutník, tedy ten který vidí jinak, exulant je také jedním z poutníků (často jsou hrdinové a hrdinky Libuše Moníkové, jak píše diplomantka, spíše Ahasvery, bez možnosti spočinutí). Jeho pohled je jiný, je to vždy nějaké „ostarnije“ tedy ozvláštňení. Poutník vnímá napětí mezi svým domovem a cizím, které se může stát domovem, a také toto napětí, domnívám se, práce Magdaleny Antonie Reuter sleduje.

Exil může být výzva a pohled do budoucnosti, tak jak jej koncipuje v práci citovaná Věra Linhartová, přináší s sebou i melancholii, tu kterou sice nenajdeme přímo v Kunderových románech, ale spíše v esejích. Jedním z nejpozoruhodnějších je esej z knihy *Le Rideau* věnovaný paměti a identitě, přemístění a románu. To však připomínám jen na okraj.

Vyvážená, cílená analýza diplomantky odhaluje přes problém vyžívání původního a přijatého jazyka charakter románů obou autorů. Plasticky vystupuje manipulativnost narace Milana Kundery, a mnohem větší vnitřní neklid textů Libuše Moníkové. A právě na analýzách je vidět, jak dobře má diplomantka texty zažité a jak dobře si vybírá příklady, na nichž demonstruje svůj pohled. Výborné jsou podle mého názoru hlavně pasáže, kde Magdalena Reuter ukazuje přechody češtiny a němčiny v psaní Libuše Moníkové. Jen bych na okraj měla jednu poznámku drobnou k výkladu Moníkové.

Diplomantka tvrdí, že Moníková teprve zpětně konstruuje že mezi důvody proč odešla byla i nechuť k tomu jak bylo zacházeno s ženami v Československu a jakou měly pozici ve společnosti. Myslím, že podrobné analýzy a také fragmenty jejich prvních textů, psané česky (zvláště úryvek porod) vypovídají o její m intenzivním intimním negativním postoji vůči československé moci a společnosti vůbec.

Podobně invenčně diplomantka postihuje strategie, kterými se Kundera postupně stále více sblíží s francouzským čtenářem. Sami tyto strategie, nahlédnuty v distanci, ukazují skryté rozpory a spory uvnitř Kunderových textů.

K exilu bylo ve světové literatuře a teorii bylo již řečeno opravdu mnohé, a rozhodně není možné obsáhnout „nesmír“ jeho popisů, výkladů a interpretací. Autorka vychází z prací Elisabeth Bronfen, Julie Kristevy, Christine Brook-Rose a Alfrun Kliems a dalších, které velmi dobře využívá nejen k podpoře svých argumentů, a také se vůči jim fundovaně vymezuje. Chtěla bych však zmínit ještě jeden dnes klasický pramen o exilu - esej Edvarda Saida *On Exile*, který shrnuje a klasifikuje strategie básníků a umělců exulantů, a zároveň připomíná svoji jinou řekněme blízkovýchodní zkušenosti ještě další fasety exilu a násilného pohybu obyvatelstva, Said přes vědomí pozitivitu vnímá exil hlavně jako traumatický stav duše a připomíná, jak mnoho lidí je stále na cestě a jen málokomu se zdaří z exilu udělat „království“.

Práce je psána velmi pěknou kultivovanou češtinou, které nechybí i někdy vtip. Některé legrácky vznikly Nedopatřením a šťastnou náhodou. Přiznávám, že mne potěšily drobné jazykové úchylky jako např.

Na straně 36: „samotný název knihy silněji **odrazuje** zkušenost francouzského čtenáře, nikoliv českého.“

Vzhledem k tomu, že diplomantka mluví o názvu *Život je jinde*, je ambivalence nesprávného tvaru slovesa skutečně namístě. Bohužel musím konstatovat, že i znalost čtyř jazyků diplomantky, která je vlastně nutná pro dobrou práci nad knihami moníkové a kundery, je velmi nadstandartní.

Na závěr bych se ráda zastavila u pozoruhodné marginálie. Magdalena Antonia Reuter při čtení

Kunderova románu Nesmrtelnost narazila na výtisk, jenž by jiným čtenářem komentován. A v místě, kde Kundera ironizuje počínání hrdinky a francouzského „snobského“ prostředí okolo semináře J. Lacana, tajemný český čtenář, kterému tyto narážky asi nic neříkaly, opravil podle diplomantky Lacana na nejasného Labna. Při podrobnějším studiu xeroxu inkriminované stránky, je jasné, že je Lacan opraven na Laban, tedy zcela pravděpodobně teoretika výrazového tance Rudolfa von Labana, který vyšel z theosofie, Nietzscheovy filozofie a také jistým způsobem i S. Freuda. I zde totiž sexualita ženského těla hraje svoji nezastupitelnou roli. Tajemný český čtenář byl tedy velmi vzdělaný, ale reference na německého tanečníka mu byly bližší.
Tolik jen na okraj.

Práci jinak hodnotím jako velmi kvalitní a zralou a navrhuji známku výborně.
Libuše Heczková